

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Alfonsi Virvesii Canarien. Episcopi, Philippicæ
disputationes uiginti aduersus Lutherana dogmata, per
Philippum Melanchthonem defensa**

Virués, Alfonso de

Coloniae, 1542

VD16 V 1588

De coelibatu clericorum. Phil. XIX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33625

fuiſſet illis cognouiſſe, quam concubinas, quia melius eſt nu-
bere quam vri, hoc eſt, melius eſt coniugem habere quam
illegitimo congreſſu aut foedis ſe cogitationibus polluere.
Sed hic iam vides nō præferri matrimonium cœlibatui, eti-
am ſi multis & magnis tentationibus impetatur & concuti-
atur, ſed illegitimæ voluptati, quæ vel corpore expletur, vel
mente concipitur. Hoc eſt vri. Hæc eſt fornicatio illa, quæ
vt vitetur, conſulit Paulus illi, qui aliter vitare aut non co-
natur, vt vxorem ſuam habeat, nihil tamen præcipit. Roga-
bis fortasſe, cur ægroto, & qui non valet alias euadere, non
præcipiatur medicina. Quia difficilis cognitu eſt morbus
& remedium non admodum expediens, niſi ijs quibus eſt
neceſſarium, imo & cæteris obellet ne aggredierentur ſubli-
miora et innumerabilibus ſcrupulis obrueretur piorum ho-
minum imbecillitas. Adhæc tanta eſt omnium hominum
aut plurimorum propenſio ad coniugium, vt nihil ſit illis,
quatenus animalia ſunt, magis naturale quam velle gignere,
id quod maxime aſſequitur matrimonium, & ſunt morbi
quibus oſtendiſſe remedium admonuiſſe eſt. Idcirco non
eſt magis opus præcepto ad hoc vt matrimonia coeant, quā
ad hoc vt homines comedant aut bibant.

Philippica XIX. De cœlibatu clericorum.

Is de cœlibatu indefinite præmiſſis, nunc de ec-
cleſiæ decretis circa cœlibatum diſſeramus: Nā
Philippus dignitatis collatione ac cæteris alijs in-
ter cœlibatum & matrimoniū prætermiſſis, tan-

tum

Ecclesia ne
minem co-
git ad coe-
libatum.

Hob. 7

tum de legibus negotium conatur exhibere catholicis. Pri-
mum omnium in cōfesso est apud omnes, quod ecclesia ne-
minem cogat ad hoc vt sit coelebs, tantum decreuit, vt quan-
do negari nequit, quin nonnulli possint esse vna coelibes &
casti, illi nempe qui ex vtero matris prodierunt inepti coniu-
gio, & qui postea vi aliqua aut ægrotatione facti sunt spado-
nes, postremo qui possunt capere verbum Christi commen-
dantis eos qui se castrauerunt propter regnum cœlorum.
Decreuit, inquam, vt sacerdotes quorum munus est orare
primum pro se, vt ait Paulus, deinde pro populo, & totius
ecclesiæ in hoc personam gerere, sumerentur de illis qui pos-
sint & velint esse coelibes, et ita perpetuo coelibatui astrinxit
eos, qui sacris essent iniciandi: Hic videor mihi videre Lu-
therum, Philippum, & reliquos huius classis antesignanos,
sannis & clamoribus obstrepentes. Qui possunt, inquit,
adolescentuli procerum ac diuitum filij, vicijs, voluptati-
bus, luxu, lasciuia enutrirî, non in sapientiæ & pietatis gym-
nasijs vt olim, sed in principum aulis vel in foris perpetuo
versati, cuiusmodi sunt fere omnes qui sacerdotia obtinent,
castum præstare coelibatum? Aut quis credat fore, vel legi-
time contineat vulgus istud sacrificulorum, quos ex meris
nebulonibus episcopi prece aut precio quotidie faciunt sa-
cerdotes? Quotusquisq; hominum sacris iniciatur vt Chri-
sto seruiat, & non potius ignauo, quod illis videtur, vitæ
genere sine labore victum sibi paret, & qua datum fuerit
per fas & nefas ad sacerdotia grassetur? Quos alios nunc
sacerdotes habemus? Quos spadones propter regnum cœ-
lorum

lorum nobis occinīs? Nam his qui vi aut naturæ defectu
 facti sunt spadones, nihil fidimus, tum quod paucissimi sint
 ad tantam messem ecclesiæ, tum quod multi eorum parum
 apti ob alios defectus tanto muneri inueniantur. Consequi-
 tur enim frequenter animi quædam imbecillitas & ægritu-
 do ad corporis tam insignem orbitatem. Quamobrē & ec-
 clesia huiusmodi multis hominibus sacerdotia interdixit.
 Hæc & alia id genus multa vtinam non tam vere quam pe-
 tulanter obijcerentur ab aduersarijs. Sed nos, si quando ca-
 lamitates id genus incidunt catholicis rebus et sacris, non se-
 mel respondimus, non defendi a nobis episcoporum & sa-
 cerdotum mores, sed ecclesiæ decreta, quæ experta non expe-
 dire, vt qui Deo militant implicant se negocijs secularibus, ^{2. Tm. 2}
 præcepit ne sacerdotes mariti & patresfamilias essent. Alio-
 qui quomodo possent sæcularia vitare negocia, quibus opus
 esset vxori, liberis, & familiæ prospicere: illis præsertim qui
 bus tenuis esset res? Ad hæc cum sacerdotis munus, vt dixi-
 mus, sit orare subinde pro populo, ecclesiæ preces, vota, ob-
 lationes Deo offerre, esse denique ministrum & angelum,
 vt Malachias ait, de cuius ore populus legem requirat, qui ^{Mal: ch. 1}
 potest hæc omnia præstare maritus, vxoris amplexibus, fi-
 liorum blandicijs, rei familiaris & totius œconomix curis
 implicitus? Paulus apostolus consulit coniugibus, vt inter-
 dum secedant ab sese, quo possint orationi vacare, nec audet ^{1. Cor. 7}
 illis præcipere, tametsi iam coniugio obligatis, vt ad pristina
 vitæ consuetudinem reuertamur, tantum hoc illis indulget
 ne propter incontinentiā tententur a satana. Quid igitur fa-
 cien-

ciendum erit illi cui semper est orandum idque non priuata, sed publica oratione. Isdem Apostolus matrimonia dissuadens omnibus Christianis causam annectit, quia vellet illos sine solitudine esse, sine qua non potest esse maritus. Quod si tantum expedit omnibus Christianis sine solitudine esse, ut quod profitentur assequi valeant, quid iudicandum sit de sacerdotibus, quorum est usque adeo ceteris eminere, ut in collatione isti ut homines nempe pastores, illi ut pecudes habeantur? Volo vos, inquit Apostolus, sine solitudine esse: Qui sine vxore est, sollicitus est quæ domini sunt, quomodo placeat Deo: Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori. Et mulier innupta & virgo cogitat quæ domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu. Philippus citans illud eiusdem Apostoli, quod mulier saluatur per filiorum generationem, immane quam insolenter nobis insultat. Si talem, inquit, locum aduersarij de cœlibatu proferre possent, tum vero miros triumphos agerent. Paulus dicit saluari mulierem per filiorum generationem. Quid potuit dici contra hypocrisim cœlibatus honorificentius, quam mulierem saluari ipsis coniugalibus operibus, vsu cœnugalij, pariendo, et reliquis œconomicis officijs, &c. Quid sibi vult vsus coniugalis primus in ordine officiorum & partui prelati? Cur non apertius dixit gignendo, pariendo, &c. An prauit suis verbis tamen si satis honestis nominare rem, cuius merces (si diuis placet) est æterna salus & vita? Vbi est nunc doctrina quæ vniuersis nostris operibus adimit merendi virtutem etiam cum fide? Siccine quod hætenus negabatur

iciu

2. Tim. 2

ieiunijs, precibus, eleemosynis, ipsi denique charitati, hominem scilicet seruare ne Christi gloria videremur detrahere, nunc demum filiorum generationi, quod commune cum brutis est homini, tribuitur. Sed additur fides. Quasi hactenus quisque merendi vim bonis operibus asseruerit sine fide. Iam vero ad insultationem reuertamur. Metitur, ut existimo, Philippus ingenium aliorum ex animo suo, qui vnico verbulo scripturae pro suo dogmate reperto statim adornat triumphos. Ecce nos locum meliorem non mutilum aut perperam interpretatum produximus pro coelibatu, & tamen nulla trophaea erigimus, nullos canimus triumphos, tantum testimonia ipsa, in eodem sensu quo scripta sunt ab Apostolo, sub oculos ponimus, quia non hoc agimus, ut de fratribus nostris triumphemus, sed ne veritas, quorundam sceleribus, aliorum dogmatibus obruatur. Iam ut donemus verba Apostoli ad Timotheum ita & eodem sensu scripta fuisse, quo accipiuntur a Philippo, quantum interest inter foeminam esse saluam, & esse sanctam, quorum prius tribuitur coniugatae, posterius virgini. Adde quod viris, in loco quem citat Philippus, nihil iuuat matrimonium ad salutem, in nostro vero, virore coelibatui tribuitur placere Deo, matrimonio placere mundo. Philippus tamen, ut est ad colligendum ex arcanis literis catholicas veritates ingenio solers, ad vtrumque coniugem pertinere, quod Apostolus de foeminis dixerat, confirmabit. Nec iniuria quidem, quippe qui coniugali vsui viris iuxta ac foeminis communi, salutem, non quancunque sed eternam, verbis apostoli sit pollicitus. Obsecro te bone vir, per Ve-

neris cęstum diuinum, & Lutheranaę coniugis sacrosanctos
 amplexus, vt mihi bona fide respondeas. cum scripturę lo-
 ca trunca, mutila, et aliorum, q̃ ipsa ferunt adducis, & his ar-
 tibus propositum euicisse credis, an te sapientibus & in eis-
 dem scripturis exercitatis scribere existimas, an quibusdam
 duntaxat Germanis, quibus nihil aliud sonant scripturę, q̃
 Lutheri commenta dogmata? Nos hęc locum superius ex-
 posuimus, tantum matrimonio tribuentes, quantum nec tu,
 nec cęteri paranimphi vultis agnoscere. Sed opere precium
 erit ipsum Apostolum hac de re prolixius audire, vt hoc in
 loco ille se nobis, sicut in cęteris consuevit, aperiat. Pauli ver-
 ba sic habent: Mulier in silentio discat cum omni subiectione.
 Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in
 virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est,
 deinde Eua. Et Adam non est seductus, mulier autem sedu-
 cta in pręuaricatione fuit. Saluabitur autem per filiorum ge-
 nerationem si permanserit in fide, & dilectione, & sanctifica-
 tione cum sobrietate. Hic prudens lector facile poterit ani-
 maduertere, quam dissideant hęc verba ab intentione Phi-
 lippi. Non hic nuptas mulieres innuptis confert apostolus,
 sed vxores viris, quibus non permittit, vt dominantur vxo-
 res, nec vt doceant quidē aut alio munere dignitatis fungan-
 tur, causamque addit, quod prior conditus sit vir, quę res
 videtur illi primas in domo tribuere, ad hęc non seductus
 quemadmodum mulier in prima illa pręuaricatione, in qua
 immane quantam perniciē attulit foęming consilium, & viri
 obsecudatio, vt ex hoc venire possit in suspensionem erroris:
 quicq̃

quicquid domi suæ consuluerit, aut docuerit. Nullum ne igitur officium in Christiana republica vxoribus relinquit Apostolus, quo sibi possint promereri Christū? Reliquit prorsus, sed ea quæ infirma sunt in cōiugio, nempe tædium, & laborem gestandi vterum, pariendi, educandi, & id genus alia quæ sunt mulieris propria, vniuersa demum illa quæ Deus quondam interminatus est Eux. Quæ ita peccato etiam di- Gene. 3
 misso remanent, vt tamen honestata sint & locupletata non mediocri gratiæ fructu, & velut inferiora mystici corporis membra sacramenti velamine cooperta. Alioqui tot curas, tantam sollicitudinem, tam multas carnis etiam molestias secum affert matrimonium, vt interdum videatur Apostolo malum (quod aiunt) necessarium, cui pro magno tribuit, non esse peccatum. Si acceperis vxorem, inquit, non peccas 1. Cor. 7
 fti, et si nupserit virgo non peccat, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hæc omnia quantum dissident ab instituto sacerdotum, quos decet summa tranquillitas & quietudo. Quid opus est multis? Philippus ipse, veritate coactus, fatetur multa commoda quæ matrimonio defunt inesse coelibatui, ait enim: Nec Christus aut Paulus laudant virginitem ideo quod iustificet, sed quia sit expeditior, & minus distrahitur domesticis occupationibus in orando, docendo, seruiendo. Ideo Paulus ait: Virgo curat ea quæ sunt domini: Laudatur igitur virginitas propter meditationem & studium. Sic Christus non simpliciter laudat hos, qui se castrant, sed addit, propter regnum cœ- Matth. 23
 lorum, hoc est, vt discere, aut docere Euangelium vacet. Re-

ete sane Philippus, tametsi non absolute coelibatus cōmoda
 Christi & apostoli eius verbis exponit. Ob has igitur causas
 & alias huiusmodi, quas longū esset nunc recensere, sancti
 patres decreuerunt, vt sacerdotio non fungerentur, nisi illi q
 coelibes esse possent & vellēt. Dicat interim quispiam: Si hoc
 ita esset, vnde nobis suppeteret tanta sacerdotum multitudo
 quantam hodie habemus? Imo ob id etiam si aliae non essent
 causae, expediret sacerdotes esse coelibes & pudicos, vt non ef
 fet illorum tanta colluies, quae inuidiam maximam, & con
 temptum conciliat ordini sanctissimo: Adhac laicorū ordo
 minus grauaretur impensis, quas necesse est fieri non modis
 cas, alendis tam multis ociosis. Quod si Germani episcoporum
 auctoritate sacrificos omnes ineptos & impudicos arcuissent
 a sacerdotij functione, illis duntaxat relictis in ministerio, qui
 praestare possent quod profitentur (credo enim inueniri po
 tuisse tot quot satis essent ecclesijs) non possent mihi nō pro
 bari. Nunc remedium inuenerunt (vt non dicam acerbius)
 insolens & indecorum. Nam quis ferat sacerdotem presbyte
 rum, hoc est, senem, grauem, maturum, diuinis mancipatum
 mysterijs, cuius grauitas & modestia populi ineptias debet
 compescere, totos dies mulierculae blandientem, dū agit pro
 cum, dum sponsam ambit, & illi studet placere, dum domi se
 nouus maritus oblectat cum illa, & mores suos ad mores illi
 us accomodat atq; demittit? An non haec omnia imo & gra
 uiora atq; ineptiora subeunda sunt illi, qui voluerit esse mari
 tus? Quae quam indecora sint, & quam pessime conueniat il
 lis cum sacri muneris functionibus, quis nō videat, quis non
 sen

ferat. Miror quibus praestigijs potuerit Lutherus totā fer-
me alienare Germaniam, vt videntes non videant, audientes
non intelligant, & noua temeritate ferāt, quod vix crederem
ethnicos vnq̄ tulisse. Appage, inquires, imo apostoli ipsi & o-
mnes ecclesiae procures tulerunt, de quorū doctrina & chroni-
cis constat olim presbyteros fuisse maritos, nos nihil nouum
inueximus, veterem morem restituiimus, qui Romanorū pō-
tificum decretis, citra ecclesiae totius auctoritatem, est antiqua-
tus: Ego haud inficias eo apostolorum tempore & aliquot
post annis sacerdotes fuisse coniugatos, non quod vnq̄ licue-
rit sacerdotibus vxores ducere, quod vos permisistis, sed qm̄
pauci tunc temporis erant fideles, & ij qui sapientiae & pro-
bitatis merito erant sacris praeficiendi, omnes duxerant vxo-
res, vtpote qui aetate integra venerant ad fidem, & senes aut
proxime senium iniciabantur, vnde & presbyteri coeperunt
appellari, necessitas ipsa coegit, vt ex coniugatis fierent sacer-
dotes. Porro quod illi qui semel sacerdotij munus obierant,
postea ducerent vxores, res est haecenus nunquam visa, atq̄
adeo nouo exemplo a vobis excogitata, quae tantum abest ab
apostolorum placitis & consuetudine, vt decretum tulerint
inter alia, ne quis sacerdos post consecrationem posset vxorē
ducere. Verba canonis sunt vt Latina fecit Haloander
ex Graecis, quae nobis summus ecclesiae pontifex apostoli Pe-
tri discipulus Clemens reliquit. Ex his qui coelibes in clerum
peruenerunt, iubemus, vt lectores tantum & cantores (si ve-
lint) nuptias contrahant. Hunc sequutae sunt synodi Arela-
tensis & multorum pontificum ordinationes, quae vetant

Matth. 23

sacerdos
post conse-
crationem
non potest
vxorem
ducere.
Canon A-
postolorū
de nuptijs
non con-
trahendis
post sacer-
dotium.

oblia

obligatum coniugio sacerdotem fieri. Licitum ergo fuit alia
quot annos ex coniugibus sumi presbyteros, nunquam tamē
presbyteris licuit subire coniugium. Quod si quaeratur, quæ
nam sit causa discriminis. In re de qua tam solenniter ab origi-
ne ecclesiæ perpetuo cautum est a maioribus sufficeret mihi
respondere, sic visum fuisse apostolis & cæteris sanctis patri-
bus, qui spiritu sancto illuminati ecclesiam docuerunt, gu-
bernarunt, & prouexerunt. Quicquid enim illi sciuerūt pro
oraculo nobis est habendum: quippe quod in eos maxime
competat illud quod a Salomone in huius operis præfatio-
ne mutuauimus: Verba sapientium sicut stimuli, & quasi
clauī in altum defixi, quæ per magistrorum concilium data
sunt a pastore vno: his amplius fili mi ne requiras, vt illud
quod Christus in eandem sententiam dicit: Qui vos audit,
me audit, & qui vos spernit, me spernit. Ex ijs tamen quæ
hactenus diximus, & inferius dicentur, perspicua satis fit cau-
sa discriminis: Nempe ad illud cogebat necessitas: hoc vero
nulla potest necessitate nec ratione quidem excusari: Aliam
tamen vel eādem alijs verbis perfunctorie saltem attingam.
Coniugium res est inferior sacerdotio: ita vt a toto genere, vt
aiunt, coniugium ordo profanus, sacerdotium vero sacer ha-
beatur. Ab ordine ergo imo atq; profano licet ascendere ad
sacrum & sublimem: Quis vero non videat econuerso haud
æque decentem esse regressum? At interim sacerdotes nostri
omnes, inquit Germani, erant vsq; adeo impudici, vt cum
concubinīs designarent omnia illa, quæ vos cum vxoribus
admitti indigna sacerdotio iudicatis. Huic malo non potuit
melius

Eccēs 12

Lucæ 10

potuit melius quam coniugibus mederi, quæ vt sint indecora presbyteris, minus tamen dehonestant sacrum ordinem, quæ scortationes & adulteria. Si mederi malo est, quod illegitime fiebat & clam, lege permittere, vt publice fiat, fateor vos occurrisset sacerdotum vestrorum libidini, quibus permisistis palam facere & impune, quod hactenus occulte & legibus vindicantibus faciébant. Nisi forte existimatis aliud esse quod nunc sit, & vxores posse habere legitimas, quibus interdictum est ab apostolis, a concilijs, a pontificibus, ab vniuersa decem ecclesia, cuius nullum hactenus exemplum proferre potestis, quo insolitam istam licentiam addendi sacerdotibus coniugia tueamini. Quauis enim subinde nobis occurrat Philippus: quos Deus coniunxit, homo non separet: ego Matth. 19 non possum animum inducere coniunctos a Deo, quos ecclesia non coniungit. Quid, malum, non coniungit? Imo quos perpetuo distraxit, atque disiunxit. Neque enim hic habet ecclesiam illam veterem, ad quam confugiat, neque concilijs quæ tam magnifice nunc prædicat, potest iuuari: alioqui proferat ex illis vel vnicum verbum, quod huiusmodi coniugia probet, & fatebimur nos causa excidisse. Quid? Separabuntur ne vxores a maritis? Quid nunc? Cum non sint vxores, sed concubinæ. Quid igitur facient tot myriades hominum in sacerdotium stultè obtrusi, qui continere nequeunt? Explorant primo si possint, postea ipsi, qui omnino non potuerint, consulat ecclesia, cuius interest animarum salutis sine scandalo & schismate prospicere. Qui poterunt, inquires, explorare modo quid possint? Primum assiduis precibus petant a Deo

Sapient. 8 continentiam: quia nemo potest esse continens nisi cui dederit ipse. Deinde laboribus & inedia corpus extenuent, adhuc foeminarum consortia, nedum lusus & blandimenta, deuiant. Nam inter comestationes & pocula, in crapula & ebrietate, in muliercularum consuetudine & conuictu, etiā si maritimus sit homo, difficile praestabit continentiam. Verissime enim usurpatum est ab adolescente illo apud comicum: Sine Cerere & Libero friget Venus. Hic Philippus respondet nostris, similia quaedam admonentibus. Cur sibi quoque non cantant haec magnifica praecepta? ubi & addit: Sed ut supra diximus, tantum ludunt aduersarii, nihil agunt serio. Vtinam non magis illuderet vobis Philippus, viri Germani, quam nos ludimus. An lusus est adhortari ad preces, ieiunia, & ceteros pios labores, quibus continentiam promereri simul & obtinere valeamus? Si continentia, inquit, esset oībus possibilis, non requireret peculiare donum. At Christus ostendit eam peculiari dono opus habere. Quis negat? Hoc vere est ludere, exprobrasse modo nostris, quod preces exigant & ieiunia, ut petatur a Deo continentia, & statim insimulare eos, quasi dicant sine Dei dono posse continere. Scimus neminem continere posse sine dono speciali, at hoc donum nō datur ebriosis, voracibus, ignauis, sed assidue orantibus, ieiunantibus, aut certe abstinentibus: & ad hoc summo studio & totis animi viribus incumbentibus, ut contineant. Ita demum datū est Paulo, ita Antonio, Hieronymo, Benedicto, Bernardo, & ceteris sanctis omnibus, aut multis contingit, & ita hodie aliquot bonis viris non paucis credendum est dari, de quorum numero

mero illos esse credo quibus Philippus dicit: Cur sibi non quosque canunt hæc magnifica præcepta: Verum ut hæc sint maxime vera, non tenentur, inquit, cæteri eadem præstare, quæ præstiterunt illi. Si de simplicibus loqueremur Christianis, verum ais, nunc cum de his, qui sua sponte sacerdotium expectierunt, & sunt assequuti, loquamur, quibus apostoli, concilia, pontifices, & sancti omnes asseuerant, non licere ducere uxores, iure ab illis exigimus, ut summa vi nitantur ad id, etiam si difficillimum sit, quod semel sunt ultro professi, & ut omnia tum faciant, tum patiantur, quibus coelibes queant euadere. Hic Philippus nobis occinet illud apostoli: Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat. Et: Melius est nubere quam vri, Quod remedium suauius est multo istis, quæ nos proposuimus: nec remedium tantum est, verum præceptum, ut ipse vult, quod nullis humanis legibus, nullis votis possit derogari: Nos superius ostendimus concessionem esse & indulgentiam, non præceptum. Verum ut sit tantummodo concessio, non minimam difficultatem faciunt verba illa: Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat: quibus unicuique tribuitur ius uxorem ducendi, si aliter fornicationem vitare non potest. Quo iure ego, ut ingenue loquar, non video quomodo se quisque possit priuare illorum, quibus explorata fuerit propria fragilitas, quin simul se vita æterna priuet: Displicet enim Deo infidelis & stulta promissio. Et quid stultius quam id polliceri, quod præstare nequeas? Receptissimum vero est apud theologos, in via salutis humanæ nullam esse perplexitatem, hoc est, nemi-

1. Cor. 7

Eccles 5

Math. 19

nem ita legibus aut votis posse teneri, quin aliqua pateat illi
 modus quo saluti sue consulere possit. Iam si daremus illum,
 qui temere se legibus aut votis continentiae astringit, nec posse
 ducere uxorem, quia coelibatum promissit, aut saltem admisit,
 nec posse continere, quia non est de illis qui possunt capere ver-
 bum istud, quoniam quidem non omnes capiunt, ut Christus ait, huius-
 modi homini causa esse videretur utrinque salutis via (quod autem
 haec credat?) nam si duxerit, peccat in professionem & leges
 ecclesiae, si non duxerit, peccabit, si continere nequeat, in ius di-
 uinum. Quid igitur faciet, quo se vertet misellus homo, qui pe-
 culiari illo continendi munere destitutus, medius tenetur, &
 utrinque diris & inextricabilibus scrupulis constringitur? E-
 go autor illi essem, ut omnia tentaret, quo perficere posset quod
 est pollicitus, nec id oneris illi imponerem, nisi seipse iure illo
 ducendi, quod habent omnes homines, sua sponte priuas-
 set, ita ut nihil iuris sibi reliquerit, praeter id quod conferunt
 Apostoli verba: Propter fornicationem unusquisque uxorem
 suam habeat, &c. quo non potest uti, nisi prius tentatis omni-
 bus deprehenderit se fornicationem aliter vitare non posse.
 Nam si potest aliter vitare, nullum superest ei ducendi ius, quo
 cessit in uniuersum coelibatus professione. Cur non potest,
 inquires, quod concessum est omnibus uti? Quia libertatem
 illam communem sponte sua obtulit Deo, exhibens corpus
 suum hostiam viventem, sanctam, Deo placentem: si tamen,
 quod Apostolus addit, rationabile fuerit eius obsequium. Haec
 oblatio cum possibilis sit, ut supponimus, tametsi difficilis, &
 pia esse cum apostoli Pauli, tum Christi ipsius verba declarent,
 quis

Rom. 12

quis dubitet, quin illum qui semel obtulerit, obliget ad reddendum? Verum de hoc fusius infra, cum de votis monachorum differemus. Nunc ad illum quem legitimus scrupulus angit & excruciat, qui si omnibus quæ Christiana prudentia fert, serio ac fidei ardore tentatis, viderit se non posse continere, confidenter ego illi auderem consulere, vt nō propria autoritate quæ potius esset temeritas, sed summi pontificis indulgentia salutis suæ per matrimonium prospiceret. An non poterit hoc Pontifex indulgere? Quid ergo potest, si animas Christi sanguine redemptas de ipsis faucibus inferi, quo se incaute præcipitarunt, euadere conantes, non potest eripere? An tantum potest excommunicationum et anathematismum fulmina vibrare, leges condere, & totius orbis lites Romam transferre? Ego vero quicquid iuris illi Christiana respublica tribuit, libenter agnosco, ita tamen vt animarum salutem præcipue intelligat sibi commissam, & ad hanc tuendam ac prouehendam sciat se plenitudinem potestatis accepisse. Hoc est enim esse Christi vicarium, cum casus necessitatis inciderit, posse facere id, quod Christus ipse faceret, ne salus animarum discriminē aliquod magis subiret. Si quis ^{2. Cor. 10} confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut & ipse Christi est, ita & nos, nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero, de potestate nostra quam dedit nobis dominus in ædificationem & non in destructionem vestram, non erubescam: Potest ergo Pontifex huiusmodi necessitatibus, modo veræ sint, per matrimonia occurrere. Alioquin si hanc potestatem summus Pontifex non habeat, qui pote-

rit ecclesia membrorum suorum pericula omnia vitare, cum in comperto sit plures nunc incidere passim necessitates dispensandi, & moderandi leges & iura, quam condendi. Hic tamen aliquis roget: Quid opus est Pontificis indulgentia ad prospiciendum animæ salutis, vbi constat de periculo & necessitate? Cui ego: Quid opus est medico ad prospiciendum corporis salutis, vbi constat de aduersa valetudine? Nā vt me alias simili quæstioni respondisse memini, quis ægro concedat facultatem abutendi pharmacis, etiam si sit medicus? Potest quidem cognoscere quod necessaria sint ei medicamenta, quibus vero & quatenus sit vtendum, non proprio iudicio, sed sapientis medici consilio definit. Ad eundem modum censendum est de animi morbis, aut quibusuis alijs necessitatibus, nisi quod in his non quiuis potest esse medicus, cuius censura sit salutis prospiciendum, sed (quod ait Paulus) qui vocatus fuerit a Deo tanquam Aaron. Hinc enim est illa potestas, quam isdem dicit sibi & cæteris apostolis traditam ad ædificationem, alioqui periculum esset, ne quod ipse etiam alibi cauendum præcipit, Christiani (vt sunt homines in deteriora procliues) libertatem hanc darent in occasionem carnis. Quasi liberi, inquit Petrus apostolus, & non quasi velamen, habentes maliciæ libertatem. Cum nos liberos dicit, ostendit nulla constrictos esse lege, nisi quatenus charitati, quam Iacobus legem perfectæ libertatis appellat, cæteræ leges inseruiunt, cum vero cauet, ne libertas hæc velamen maliciæ sit nobis, priuatæ indulgentiæ abusum prohibet. Quis enim iustam indulgendi mensuram in propria

neces

Heb. 5

2 Cor. 13

Gala. 5

1. Petri 2

Iacobi 1

necessitate sibi arroget, cū & necessitas ipsa non facile digno-
 scatur, sit ne vera necessitas, an morbus animi eментitæ ne-
 cessitatis specie obrepens. Cæterum cum legis alicuius coera-
 centis libertas, pontificum autoritate conceditur, loquar for-
 tassis audacius, in tuto est conscientia illius cui concessio in-
 dulget, etiam si minus attente, vt sunt humana, dum tamen
 non maliciose aut oscitanter rem ipsam expenderit. Nouit ^{Psalm. 102}
 enim Christus figmentum nostrum & scit mortalium cogi- ^{Psalm. 93}
 tationes semper esse timidas & incertas prouidentia huma- ^{Sap. 2}
 na. Cum igitur, vt ad institutum redeamus, tot ac tam rati-
 onabiles causæ coegerint ecclesiam, vt coniugium separaret
 a sacerdotio, quid est in hac ordinatione, quod Philippus
 possit in crimen vocare? Aut quid iniquius esse potest, quā
 propter prauos mores hominum sanctissimas ecclesie leges
 damnare, rescindere? Adhæc, cum constet nec apostolo-
 rum nec vlllo iam inde ab apostolis tempore permissum es-
 se sacerdotibus ducere vxores, qua fronte defendi potest fa-
 cinus istud Germanorum sacerdotum, qui tam impuden-
 ter, nulla ratione habita ecclesiasticæ potestatis, nulla Hierar-
 chici ordinis, nulla Pontificiæ dignitatis, nulla demum apo-
 stolicæ disciplinæ atque censuræ, quia inter conuiuia & Gre-
 cas compotationes, in quibus totos dies solent interdum cō-
 sumere, non videntur sibi posse a mulieribus abstinere, ausi
 sunt in ecclesiæ contemptū & totius populi Christiani scan-
 dalū ducere vxores? Et super hæc omnia (si diuis placet) qui-
 bus hæc non probantur, sesqui hæretici audiūt. Magis odio,
 inquit Philippus, digni sunt aduersarij nostri, q̄ Encratitæ,
 qui

qui quadam specie religionis lapsi videntur: Illi Sardanapali consulto, abutuntur prætextu religionis: En noua hæresis Sardanapalorū, peior hæresi Encratitarum, Agnoscis lector Philippicos lepores, & Euangelicam modestiam eius, qui se Euāgelium restituisse gloriatur: Sardanapalus, a quo nobis nomen imponit, Assyriorum rex fuit, luxu, libidine, & voluptatibus infamis. Qui sunt igitur veri Sardanapali? Nempe q̄ totos dies potant in ganeis, certant sorbitiunculis, cyathorū numeris vincūt, emortuā libidinem pipere, gariophyllo, gingibere & id genus alijs falsamentis restituunt, nunquam firmis gressibus surgunt a mensa, quorum ingluuies vtrunq̄ solem attingit, quorum Deus v̄ter est & gloria, quibus pro ludo est publice palpare mulierculas, amplecti, osculari, lustrare, & a scenicoꝝ ritu minimum aut parum abesse, quibus virginitas non mundicia, coelibatus est hypocrisis, ieiunium superstitio, quibus, vt ventri liberius inseruirent & rei, Christus semel meruit regnū coelorum, nec alijs bonis operibus opus est illis, nisi vt credāt sese, vtcunq̄ vixerint, saluos fore. Hi sunt mores, hæc placita Sardanapalorum. Attamen operæ precium est videre, pro quibus factis aut quibus meritis iudicemur peiores Encratitis, & Sardanapali audiamus. Multi, inquit, hæretici male intellecta lege Moyli, contumeliose senserunt de coniugio, quales fuerunt Encratitæ, de quibus supradiximus: Et constat monachos passim solitos esse de coelibatu superstitiosos sermões serere, qui multas pias conscientias propter legitimum vsum coniugij perturbaerunt. Nec difficile nobis esset exempla commemorare: Nam
etfi

et si non damnabant coniugium in totum, propter procreationem, tamen vituperabāt tanquam vitæ genus, quod vix vnquam Deo placeret, aut certe non placeret, nisi propter procreationem: cœlibatum vero efferebant tanquam angelicum vitæ genus. Hunc prædicabant gratissimum Deo sacrificium esse, mereri remissionem peccatorum, mereri aureas, ferre centesimum fructum & alia infinita. Has religiones angelorum Paulus improbat ad Col. opprimunt enim cognitionem Christi, cum sentiunt homines, se iustos reputari propter tales observationes, non propter Christum. Deinde opprimunt cognitionem præceptorum Dei, cum præter Dei præcepta excogitantur noui cultus & præferuntur præceptis Dei. Quare sedulo aduersandum est in ecclesia his superstitiosis persuasionibus de cœlibatu, et vt pie conscientia sciant coniugium Deo placere, & vt intelligant quales cultus approbet Deus. Sed aduersarij nostri nō regunt cœlibatum per superstitionem, sciunt enim non præstari castitatē, verum prætexunt superstitiosas opiniones, vt imperitis futurum faciant. Magis igitur odio digni sunt quam Encratitæ, qui quadam specie religionis lapsi videntur: Illi Sardanapali consulto abutuntur prætextu religionis. Hæc summa est criminum. Propter quæ Philippo visi sunt catholici magis odibiles Encratitis, & digni qui Sardanapali appellentur. Quæ crimina æquum est, vt membratim expendamus. Primum dicit monachos solitos esse de cœlibatu superstitiosos sermones serere. Quos sermones? Nempe quod cœlibatum commēdet Christus, atq; suadeat, quod Paulus cœlibes præ-

ferat coniugibus, quod prædicet melius esse non tradere virginem nuptui, quam locare, quod ingenue asseueret coelibes placere Deo, maritos mundo, diuisas esse vxorem & virginem, virgines Christianas corpore & spiritu sanctas. Hi sunt superstitiosi sermones quos monachi serunt, quorum sermonum superstitio etiam apostolum Paulum in ius vocat, ipsius enim sunt. Sed additur, nescio quid, de aureolis, quarum non meminit Paulus. Et quod totius criminis caput est, fructus centesimus virginitati tribuitur. De aureolæ nomine, quæ solet virginitati ac theologis tribui, non est animus cum Philippo contendere. Hoc certe verissimum est, quoddam gloriæ decus ita peculiariter deberi virginibus, vt nemini aliorum quantumlibet perfecto contingat. Quod, inquires, est illud? Id nimirum de quo Iohannes apostolus in Apocalypsi: Vidi & ecce agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadragintaquatuor milia habentes nomen eius & nomē patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de coelo tanq̃ vocē aquarū multarum, & tanq̃ vocem tonitruī magni, & vocem quam audiui, sicut cytharedorū cytharizantiū in cytharis suis, & cātabant canticum nouum ante sedē et ante quatuor animalia & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquatuor milia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus nō sunt coinquinati, virgines em̃ sunt. Hi sequuntur agnum quocunq̃ ierit. Habes summam cœlestis prærogatiuæ, quæ solis est beatīs cōcessa virginibus, vt re nomine quod volueris ad illam significandam, si non placet

Aureola
virginibus
datur.

Apoca. 14

1. Cor. 11

cet aureola. Si quis enim videtur contentiosus esse, nos talem
 cōsuetudinem non habemus, neq; ecclesia Dei. Porro quod <sup>Virginita
 ei fructus
 ceteris tribuitur.</sup> monachi tribuunt virginitati fructum centesimum, vetu-
 stissima est sanctorum patrum interpretatio, ita vt si hac &
 huiusmodi occasionibus ad augendum huius disputatio-
 nis volumē vellem vti, vel sola transcriptione possem vide-
 ri aliquid magni fecisse. Sed quid ego in re non dubia, testibus
 vtar nō necessarijs? Satis sit Hieronymum recepta a vetustio <sup>Hierony.
 Matt. 13</sup> ribus hac Euangelici seminis expositione & doctrina vsum
 fuisse non mō ad Lætā, ad Gerontiā, & Eustochium, verū
 & aduersus Iouinianū. Nam qua fronte audeat quis repre-
 hendere in nobis, quod a tali viro & antiquioribus illo factū
 accepimus? Hactenus de primo crimine. Proximum est, qđ
 monachi etsi non damnant coniugiū in totum propter pro-
 creationem, tñ vituperant tanq̃ vitæ genus, quod vix vnq̃
 Deo placeret, aut certe non placeret nisi propter procreatio-
 nem. Quam responsionē mereatur tam manifesta calumnia,
 vos viri boni, ad quorū iudicium prouocauit Philippus, ob-
 secro iudicate. Quoties grauitatis vestræ ac prudentie venit
 in mentē, non possum non mirari, qui factum sit, vt tam per-
 tinaciter ab ecclesia discesseritis, sed rursus cū ad doctorū ve-
 strorum artes & imposturas oculos conuerto, quos non pu-
 det tam aperte fallere, et quicquid sibi visum fuerit, quo nos vo-
 bis odiosos reddant & suspectos comminisci, mirari tantif-
 per desino. Ecquis est qui nesciat, vnum de capitibus contro-
 uersie quam hactenus habuimus cum Luthero fuisse ma-
 trimoniū dignitatem, cui Lutherus adimit sacramentum,

Bona con-
iugij tria.

nos tribuimus. Et nunc (si Christo placet) audimus nō pro-
bari nobis coniugium, nisi propter procreationem. Est in-
ter theologos receptissimum & solenne, tria esse coniugij bo-
na, proles, fides, sacramētum. Horum meminit Augustinus
super Genesim ad literam & alijs locis, ab eo accepit sententi-
arum magister. Hinc dimanauerunt per vniuersa gymnasia,
ita vt nullus sit neque summarum, vt vocant, liber, imo nec
puerorum vlla chartula, in qua non inueniantur, explicata
atque digesta. Horum Lutherus & eius asseclæ prolem tan-
tum reliquerunt. Nam fidem sustulerūt diuortio, quo ita se-
parari permittunt coniuges, vt vtroq; viuo liceat alijs coniū-
gi. Sacramentum non modo negant, verum irrident. Et in-
terim occinitur nobis, quod doceamus nō placere Deo cōiū-
gium, nisi propter procreationē. Philippus vero inter hęc nō-
dum explicat illud, quamobrem matrimoniū placeat, quan-
quam nec placendi quidē vim illi deferet, si sibi constare ve-
lit. Certe Paulus videtur coniugibus negare plenam faculta-
tem placendi Deo, cum dicat coelibis studium esse, placere
Deo: mariti vero quō placeat mundo. Hoc tamen haud ma-
trimoniū vitium est, sed nostrum: cui vitio vtcunq; mederi
potest coelibatus, nam coniugio videtur augeri. Sunt tamen
alia bona in matrimonio, quæ quotidie prædicantur a no-
stris, dum illi ex sacris literis & totius ecclesiæ traditiōe sacra-
menti gratiam et dignitatē tribuunt. Est nanq; sacramentū
gratiæ signum efficax, mō sit eius capax interioris, cui exte-
rius sacramentū cōfertur. Quod id ipsum cū matrimonio al-
seratur a nobis, quis non videat quantū bonum, imo q̄ mul-
ta bo-

Augustin.

1. Cor. 7.

Sacramen-
tū quid sit.

ra bona in hoc vno illi tribuamus? Cur ergo tanto bono sacerdotes vti non permittimus? Quia ipsi pro maiore bono sua se sponte priuarunt: Cur vero etiam non sacerdotibus et liberis suademus vt coelibes viuant? Ego vix crediderim me suasisse cuiq̃, tantum admoneo, vt vnusquisq̃ cōscientiam suam & vires consulat, & id sequatur, quod salutis sue magis expedire iudicauerit. Pro his vero qui suadent respondit Paulus, cuius exemplo faciunt. Aperte em̃ pronunciat, velle se omnes esse absq̃ sollicitudine, quam secum affert matrimonium, estq̃ multus in suadendo coelibatum, quā multis nominibus præfert coniugio. Mihi satis est ostendisse, q̃ absit a vero, quod nobis obiectum est a Philippo: Tertium criminis caput est, quod commenticijs religionibus angelorum, vt vocat Paulus, opprimamus cognitionem Christi & cognitionem præceptorū Dei, cum præter Dei præcepta excogitantur noui cultus, & præferuntur præceptis: Quare aduersandum est, inquit, in ecclesia his superstitiosis persuasione-
nibus. Hoc si verum est, quis non videat, quā sit horribile & detestandum: nedum auersandum? Sed qm̃ religiones angelorum vocat monasticam professionem, de qua suo loco differemus, tantum hic attingam quod ait has esse quas damnat Apostolus ad Col. vnde & nomen usurpat, quod cōstat Col. 2.
esse vanissimum. Nā Apostolus tm̃ ibi loquitur de superstitionibus Iudaicæ legis, quæ sunt, inquit, vmbra futurorum. præstat tamen integrum afferre periodum. Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem

Christi. Nemo vos seducat volens in humilitate & religione angelorum quæ non vidit, ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput ex quo totū corpus, &c. Hic Paulus solis aduersatur cæemonijs Iudaicis, idq; hoc nomine præcipue, quod cum omnia illa signa essent & vmbra veritatis, quæ facta est in Christo Iesu, retinere mordicus & pertinaciter vmbra, nihil aliud erat quā negare veritatem. Signorum enim tam peruicax observatio, quid aliud erat quā assertio, nondum aduenisse qui signis illis promittebatur. Id erat Christum non obscurare modo, verum & negare. Huiusmodi observationes Paulo dicuntur angelorum religiones, non monastica professio, de qua nec meminit quidē Paulus, nisi quatenus hortatur ad multa, quæ sequuntur monachi, tamen non omnia assequantur. Est autem nominis ratio sumpta a beati Stephani verbis, qui legem acceptam esse dicit, vt narrat Lucas in dispositione angelorum, & isdem apostolus ad Gal. scribit legem esse per angelos ordinatā. Sūt qui hoc nomen referant ad priuatas reuelationes, quas cōmunicabantur Iudæis, quo simplicibus facilius imposerent, ne legem Mosaicam pateretur antiquari: ita vt Paulus ironice nomen vsurpauerit. Verum vtcunq; accipiatur, luce clarius apparet, nihil ad nos attinere, qui ritus quosdā & cæemonias ex diametro, qđ aiunt, a Iudaicis dissidentes obseruamus, vel ad corporis mortificationem, in qua est abstinentia continentia fidissima custos, vel vt sacra certo ordine peragantur, Iam qđ obijcitur, a nobis opprimi cognitionem mandatorū dei, quia novos cultus mandatis præferimus. Si novos cultus consilia
appela

AG. 7

Galat. 3

appellet euangelica, Christum Iesum in partem criminis vo-
 care videtur: is enim interroganti iuueni respondit: Si vis ad Matti. 19
 vitam ingredi serua mandata, ad perfectionem vero, propo-
 sito consilio, quod nullis est haecenus comprehensum praece-
 ptis, inuitauit: Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia 1. Timo. 3
 quae habes, & da pauperibus, & veni sequere me: Quanquam non
 ignoramus perfectionem Christianam solius esse charitatis,
 quae finis est mandatorum Dei, consilia vero eo plus viden-
 tur habere perfectionis, quo magis inseruiunt charitati. Verum
 de hoc copiosius infra. Nunc satis sit ostendisse qualia sint, et
 quid veritatis habeant crimina, propter quae vocamur a Phi-
 lippo peiores Encratitis, & Sardanapalis: pro quibus merita-
 tam gratiam nunquam committet, ut referamus. Sed fortas-
 sis nos Sardanapalos appellat, ob facinora, quae paulo post
 ex Satyricis poetis commemorat aduersus Romanos: Nos
 verorum Sardanapalorum doctrinam & mores superius de-
 scripsimus, quibus illa conueniant iudicet lector. Nam ut ve-
 ritatem tacere non possumus, ita contumelia quencumque afficere
 nollemus, ut Philippus, qui Romanis viuentibus, & Christi-
 anis obijcit crimina, poetica licentia in defunctos & infideles
 quondam iactata. Peiores vero quam Encratitae, ob id vo-
 cari nos credo, quod ex Paulo citat Philippus aduersum nos.
 Spiritus autem manifeste dicit, quod in nouissimis temporibus 1. Timo. 4
 discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris &
 doctrinis daemoniorum, in hypocrisis loquentium men-
 dacium & cauteriatam habentium conscientiam, prohi-
 bentium nubere & abstinere a cibis, quos Deus creauit ad
 percipi-

percipiendum cū gratiarū actione fidelibus, & ijs qui cognouerunt veritatem. Hæc ex Paulo. Sed nos superius non semel respondimus, quod ecclesia neminem cogat ad coelibatum: tantum decreuit, vt sacerdotes non fiant, nisi ex ijs, qui possint & velint esse coelibes. Cur ergo, inquires, prohibet ne sacerdotes, qui continere nolunt, ducant vxores? An nō est hoc prohibere nuptias quod Apostolus dānat, & vocat dissensionē a fide? Si hoc esset quod Paulus damnat, nunquam apostolorum & totius ecclesiæ decreto sacerdotes arcerentur a coniugio. Non est prohibere nuptias, vetare, ne qui semel coelibatus votum suscepit, fiat maritus, & irritum faciat foedus, quod cum Christo pepigerat: Sed quod Manichæi & Encratitæ hæretici faciebant, docere quemcunq; congressum viri & foeminæ quantumuis legitime cohærentium esse illicitum, & immundum, hoc est, nuptias damnare, & prohibere, nullas credere esse licitas. Lex vero ecclesiæ nullas damnat aut prohibet: solum ostendit, quas credunt esse has, non veras esse nuptias. Quamobrem? Quia non magis qui se castrauerunt propter regnum cœlorum, hoc est, propter euangelicam pietatem, possunt pie gignere, quam naturaliter, qui naturæ defectu aut iniuria mutilantur. Vtriq; dicuntur eunuchi, quia vtriscq; perpetuo est adempta gignendi potestas: alteris legitima, alteris naturalis, atq; adeo neutri sunt apti coniugio, alioqui inepta videretur illa Christi collatio, quam affert coelibatus professionem duplici spadonum generi adiungens & æquans: Episcopi ergo & cæteri ecclesiæ ministri, quorum interest satagere, vt ecclesiastica disciplina seruetur,

Ecclesiæ
lex in pro
hibendo
nuptias sa
cerdoti-
bus.
Matth. 19

Matth. 19

tur, huiusmodi societates sacerdotum & foeminarum iure dissolunt, ac dirimunt. Cur enim non dirimant publicas scortationes, & inhonesta contubernia, quae nuptiarum fuco perpetrantur? At occidunt, inquit, multos bonos viros tantum propter coniugium: & cum canon iubeat suspendere sacerdotes, isti parum commodi interpretes suspendunt, non ab officio, sed ab arboribus: Atque haec ipsa parricidia ostendunt hanc legem doctrinam esse daemoniorum, nam diabolus cum Iohan. 5 sit homicida, legem suam defendit his parricidijs. Omitto in his verbis, quod legem quam ab apostolis superius ostensum est fuisse sancitam, & ab apostolicis viris perpetuo firmatam atque servatam, ne sacerdotes ducerent uxores (ea est enim propter quam facere nimis, ut sibi videtur dicit homines ab arboribus suspendi) legem diaboli appellat, & doctrinam daemoniorum. Hic enim maxime locum habet illud Hieronymi: Hierony. Perfidiam exposuisse, superasse est. Tantum expendamus an iure plectantur illi, qui sacris semel iniciati ducunt uxores. Sunt qui velint modeste agi aduersus haereticos, & omnia debere tentari, priusquam veniatur ad vltimum discrimen. Quae omnia? Nempe ut verbis, solidis rationibus, conciliorum placitis, scripturarum sanctarum & sacrorum interpretum testimonijs doceantur, & conuincantur: Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum. Quomodo autem erit 1. Timo. 3 scriptura utilis nobis, nisi ea in his quae recenset Apostolus utamur? Video enim vsu receptum esse apud plerisque, ut aduersus illos agant literis & verbis, in quos non possunt

y fauere

fauere verberibus, aut necibus grassari: quod si quempiam mi-
 serum homuncionem naeti fuerint, in quem liberum sit illis
 animaduertere: mox arreptum infami iudicio sistunt, in quo
 vt celerrime absoluator & ostendatur immunis a culpa, cri-
 minis tamen notam nunquam non feret. Si vero aut aliorum
 consuetudine seductus, aut circumuentus astutia, fortassis &
 incuria lapsus deprehenditur, statim non solida doctrina, non
 blandae suasiones & monita paterna (tamen si patres gaudent
 appellari) sed carceres, flagra, secures aut faces expediuntur:
 quibus etsi corpus afficitur supplicio, animus tamen non po-
 test immutari. Solus enim ad hoc est idoneus, sermo Dei vi-
 uus & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, &c. Roget
 tamen aliquis: Quid fiet istis qui peruicaci temeritate omnia
 ista contemnunt: scripturas non audiunt nisi perperam ex-
 positas & ad eorum dogma praetortas: vniuersalis ecclesiae
 consuetudine & patrum autoritate non mouentur: concilio-
 rum decretis tantisper obediunt, eatenus scilicet, quatenus il-
 lis fauere videntur? Quid, inquires, fiet istis? Num permitte-
 ritur illis impune in simplicium animas grassari, & fidelium
 subuertere conscientias? Absit. Ego huiusmodi monstra, quae
 cicurari nulla diligentia possunt, cum Augustino, Hierony-
 mo, & caeteris patribus semper radicitus si fieri possit, ampu-
 tanda iudicaui. De qua re memini me olim ad Erasmi scrip-
 psisse. Hoc concilio fieri credo caedes illas & supplicia, quae
 Philippus miris querimonijs & tragicis verbis exaggerat.
 Haud enim plectuntur sacerdotes, quod vxores habeant so-
 lummodo, sed quod admoniti eas dimittere nolint, quae fal-
 se

Mebr. 4

sa coniuges sunt, & veræ concubinæ: Neq; hoc solum, verum & ab altaris officio manus non continent, quod sanctorum patrum decretis Philippus non negat esse cautum. Hec contumacia est, quæ a iudicibus animaduertitur, in qua Philippus ipse fatetur inesse schisma, nostris hæresis aperta videtur. Continet enim iudicium prorsus insanum, quo huiusmodi omnes credunt ecclesiam semper aberrasse, quæ hætenus prohibuit sacris iniciatos coniuges fieri.

Difficillimū est Philippi insolentiā & contumelias in hac materia ferre, nā si respondeas euangelica modestia nihil euinceris, si contēnas, causa videberis excidisse: oīa furiosis clamoribus & conuiciorum caligine obnubilat, & vel erroris fiducia, vel causæ diffidentia verbosis insultationibus conatur extorquere, quod firmis rationibus non potest euincere. Argumentationibus suis vtcunq; congestis, transit ad nostram illa duntaxat, quæ sibi dicit fuisse proposita, vt significet nobis non esse alia: Nos quædam hucusq; protulimus: grauiora et efficaciora credimus ab alijs esse producta, aut certe posse produci. Verum responsiones eius afferamus: Primum, inquit, dicunt a deo reuelatam esse legem, Videlicet videtis extremam impudentiam istorū nebulonū: Audent affirmare, quod diuinitus reuelata sit lex de ppetuo coelibatu, cū aduersetur manifestis scripturæ testimonijs, quæ iubent vt vnusquisq; habeat vxorem suam propter fornicationem: item q̄ vetat dissoluere contracta matrimonia. Paulus admonet quē autorem habitura fuerit ista lex, cum vocat eā doctrinam dæmoniorū. Et fructus indicat autorē, tot monstrosæ libidines,

y ij tot

tot parricidia, quæ nunc suscipiuntur prætextu illius legis.

Quid scriptura sacra iubeat, quid ve permittat circa coelibatum & coniugia, superius exposuimus; nunc satis sit repetere, quod millies suppositum esse volumus. Ecclesia neminē cogit ad coelibatum, qui continere non possit, aut nolit, præcipit tantum ut illi tantum qui volunt, an possint ipsi viderint, qui onus ultro subeunt, presbyteri ordinent, & non alij. Quæ lex quā rationalis fuerit, ex his quæ nobis sunt exposita, iudicari potest. Nec solis innitimur priuatis reuelationibus, quod genus argumentorū mihi in rebus serijs minime placet, sed euangelicis & apostolicis testimonijs & conciliorum decretis. Aduersus quæ omnia cū Philippus damnet coelibatum, quæ hypocrisim appellat, & illi aduersandum esse in ecclesia pronunciat, nunquā tamen audiet a nobis, nebulo, asinus, Sardana- palus, & peior Encratitis, tamen pro his & id genus alijs nominibus aut potius ignominijs Christum precor, ut Philippus non sit, quod ab ecclesiæ principibus, iudicibus, & pontificibus audit. Iam quod de fructibus dicit facile est in contumeliam cuiusuis legis etiam diuinæ conuerti, si fructus legis vocentur abusus transgressorum. Lex enim quantumlibet bona non potest perficere, ut omnia peccata vitentur, quin quodammodo peccata multiplicat, dum per occasionem auget concupiscentiam. Rom. 7 Occasione accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiā. Peccata igitur illa, quæ Philippus imputat legi, non legis fructus sunt, sed carnis & concupiscentiæ, inter quos fructus omnium pessimus est morbus iste insurgendi aduersus bonas leges propter malos homi-

hominum mores. Nam caro semper aduersus leges insur-
git, non modo transgrediendo, verum iudicando & dānan-
do quicquid legibus etiam diuinis cauetur. Sapiētia carnis Rom. 8
inimica est Deo, legi enim Dei non est subiecta, nec enim po-
test. Hæc sapiētia est, quæ coelibatum damnat aduersus
Paulum, vt Hieronymum & cæteros ecclesiæ proceres præ-
termittam. Et optime dictum est ab apostolo, Sapiētiā car-
nis inimicā esse Deo. Nihil est enim, quod magis carni De-
um reddat infensum & exosum, quam legis coercio, qua
prohibetur voluptatibus suis & concupiscentiæ inservire.
Vnde non solum aduersus doctrinam coelibatus, verum &
aduersus legem continentiae, multi verbis, plurimi operibus
insurgunt, qui ita scortis vti licere sibi putant, quemadmo-
dum & cibus. Nam continere, inquiunt, quid aliud est, quā
naturæ inferre vim & eius motibus incitamento, quod illi
insitum est a Deo, auersari? Quod si illis coniugij remedi-
um afferas, optime, inquiunt, quasi mecum possim, miles,
mercator, aut quauis alia causa hospes, vxorculam circum-
ferre. Quid quod nec vxorem habere possum, quando in-
dotata me ad famem rediget Saguntinam & quæ dotem ha-
buerit, mihi inopi & in diem viuenti non nubet. His & id Psal. 140
genus alijs verbis vtitur caro, ad excusandas excusationes in
peccatis. Quin & legis, quæ solutis mulieribus prohibet vti,
fructus esse dicunt cæteras monstrosas & horrendas libidi-
nes, ac Veneris monumenta nefandæ. Vnde & omnes mœ-
chi & scortatores mire sibi placent, & de pudicitia blandiun-
tur, cum vident, aut audiunt quosdam in id genus sceleri-
bus

Matth. 18

Aduersatur
tur carole
gi.

bus deprehensos. Quid est hoc aliud, quam huiusmodi flagitia continentiae legibus imputare? Quid dicam de his, qui grauissima quapiam contumelia sunt affecti? Quam procaciter aduersantur legi, quæ præcipit nobis remittere fratribus de cordibus nostris, quam audacter huic opponunt et præferunt illam viri boni descriptionem ex Cicerone: Vir bonus est qui multis prodest, nemini nocet (nisi lacessitus) quæ si pro nisi, habuisset etiam, nihil potuit dici venustius, nihil elegantius, nihil verius, nihil Evangelicæ philosophiæ propinquius. Sed ad illam virtutis perfectionem carnis sapientia non potuit attingere. Spiritus enim & non carnis est percipere arcanum illud veræ pietatis fastigium, quod absconditum est sapientibus & prudentibus, & paruulis tantummodo reuelatū: Aduersatur ergo caro legi diuinæ, quæ præcipit contumelias & damna patienter ferre, & noxam inferentibus condonare. Quin & fructus eius esse dicunt conuicia, probra, maledicta, interdum & verbera, quæ procacium furor contemptæ modestiæ solet inferre. Veræ hæc haud diuinæ legis, sed humanæ maliciæ fructus sunt: Ad eundem modum & illa quæ Philippus commemorat, non sunt coelibatus fructus, sed humanæ libidinis, quandoquidem & in maritis solent inueniri frequenter. Nam ultionis seueritatē quā appellat parricidia, superius exposuimus esse malum (quod veteri prouerbio dictum est) necessarium, qd inuitis, vt reor, magistratibus infligitur contumacibus. Cæterum si huius legis alios veriores fructus exigas, proferam tibi Nicolaum, Martinum, Gregorium, Hieronymū, Augustinum, Basilium, & alios

& alios Christi Pontifices ac sacerdotes, qui vel ab ineunte Matth. 19
 pueritia, vel integra ætate se castrauerunt propter regnū cœ-
 lorū. Quibus coelibatus asseruit Euangelicam libertatem, vt
 ecclesiæ Dei & promptius inservirent, & creditis sibi gregi-
 bus expeditius ministrarent, vt omittam monachos & vir-
 ginū myriades: aduersus quos Philippus nec vnum quidē
 antistitem proferre poterit, q̄ coniugis simul & episcopi fun-
 ctus officio, miraculis, doctrina aut insigni quadam ac rara
 pietate in ecclesia enituerit. Nā scortatores, adulteri, aut præ-
 postera libidine, infames carnis & concupiscentiæ, vt dixi-
 mus, fructus sunt, quos velut spinas & tribulos Christiana
 professio, colonorum stupore aut negligētia inculta, produ-
 cit. Hos coelibatus bonis & pudicis habet admixtos, quoni- Matth. 19
 am similis est quilibet Christianæ pietatis ordo sagenæ mis-
 sæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti.

Secundo loco dicit sibi obiectū fuisse illud Isaïæ: Munda Isaïa 52
 mini qui fertis vasa dñi, & multa alia dicit esse citata in hanc
 sententiam: quibus omnibus respondet virginitatē sine fide
 non esse mundiciam coram Deo. Quis dubitat? Sed addit,
 coniugium propter hoc mundū esse, iuxta illud, omnia mū- Titum 2
 da mundis, & externas mundicias & cæremonias legis non
 esse huc transferendas. Quia Euangeliū, inquit, requirit mū-
 diciam cordis, & subdit exempla, quibus concludit: Cū con-
 iugium sit mundum, recte dici his qui in coelibatu non con-
 tinent, vt ducant vxores, ita vt eadem lex, mundamini, q̄ fer-
 tis vasa domini, præcipiat vt immundi coelibes, fiant mun-
 di coniuges. Nos aduersus hæc omnia quid obijcimus?
 Nemo

1. Cor. 7

Nempe quod Paulus ait, ccelibem esse sanctum corpore & spiritu, quam sanctitatem apostolus Mosaicæ legis abrogator inuictus, vt Euangelij vindex acerrimus vniuersis Christianis nedum sacerdotibus suadet, & parum abest quin precipiat. Nullum igitur periculum est a superstitione Iudaica, in his quæ autore Paulo sequimur, qui interpretres videtur esse prophetici testimonij, quod nostri citauerant. Nam quod citat Philippus ex eodem, omnia munda mundis, de cibis dictum est, quorum delectum abrogat Christiana libertas. At cur non, inquires, locum habebit etiam in vsu coniugali? Paulum interroga, cuius vtraque sententia est, quam ciborum mundities ad idololatriæ suspicionem refertur, qua prorsus caret omnis qui fideliter & citra superstitionem cibis infidelium fuerit vsus, id quod de imparis matrimonij vsu docet Apostolus: Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Itaque par est in hoc ratio vtriusque. Sed nō hic agimus de hisce rebus, quatenus illarum delectum assequitur superstitio, sed quatenus vsus refertur ad continentiam, qua in re multum interest inter ciborum & coniugij vsus. Nam cibis vtuntur parcissime qui maxime abstinent, non tamen possunt prorsus non vti, vsu vero coniugali potuerunt multi carere perpetuo. Adhæc, ciborum vsum non comitatur carnis quædam intemperies & petulantia, cuius naturaliter omnes homines pudet, qualis est in venereis actibus quantumcunque legitimis, & in ea sitam esse reor immundiciem illam, propter quam coniuges non iudicauit Apostolus

lus

lus sanctos esse posse carne & spiritu. Denique non tantum
 corporis, verum & spiritus sanctificationi obesse monstra-
 tur huiusmodi vsus, quando cessandum ab eo censet Pau-
 lus, ijs quibus vacandum est orationi. Eandem doctrinam
 significat Petrus apostolus: Viri similiter, inquit, cohabitan-
 tes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri
 impertientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ vi-
 tæ, vt non impediantur orationes vestræ. Quamobrem sa-
 cerdotes, quorum munus est semper orare, iure decreuit
 ecclesia maritos non fieri. Negare ergo castum coelibatum
 esse mundiciem & sanctificationem Christianis, est Aposto-
 lo aduersari dicenti: Bonum est homini, mulierem non tan-
 gere, & rursus: Volo autem vos omnes esse sicut meipsum.
 Et rursus: Dico autem non nuptis & viduis bonum est il-
 lis si sic permanserint sicut & ego, & post multa quibus coe-
 libatum suadet: Mulier innupta & virgo cogitat quæ do-
 mini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu: & in eadem epi-
 stola: Omne, inquit, peccatum quodcunque fecerit homo
 extra corpus est, qui autem fornicatur in corpus suum peccat.
 Quicquid habet fornicatio corporeæ functionis & im-
 mundiciæ, commune est illi cum legitimo congressu, a quo
 solo animo differre videtur, idcirco contagio illa, qua pecca-
 tum istud afficit corpus peccantis, eadem aut similis prope-
 modum est in actu coniugij, propter quā Apostolus corpo-
 ris sanctitatem negat coniugibus, quam virginibus tribuit.
 Quandam ergo veram sanctitatem atq; mundiciam Euan-
 gelio dignam possidet castus coelibatus, quā coniuges q̄diu
 z coniu-

coniugio vtuntur assequi non possunt, & hanc requirit in sacerdotibus suis ecclesia, quemadmodum & synagoga, dū eius typum gereret, suas mysticas mundicies & sanctificationes exigebat. Ultimo dicit obiectum sibi fuisse, quod dogma istud ecclesia damnarit in Iouiniano. Hoc argumentum Philippus librat in anthitetis doctus posuisse figuras. Nā ex orditur ab ironia, mox honesti nominis vmbra sibi fauorē, nostris inuidiam conciliat, tandem erumpit in apertum conuicium. Tertium, inquit, argumentum horribile est, q̄ heresis Iouiniani sit coniugium sacerdotum. Bona verba. Nouū hoc crimen est, coniugium esse hæresim: Iouiniani tempore nondum norat mūdus legem de perpetuo coelibatu, impudens igitur mendacium est, coniugium damnatum esse, &c. & post nonnulla alia subdit. Quod vero ad Iouiniani causam attinet de collatione virginitatis & coniugij, supra diximus quid sentiamus. Non em̄ æquamus coniugium & virginitatem, etsi nec virginitas neque coniugium mereatur iustificationem. Postremo iuxta rhetorę præcepta, verba cōmiserationis in peroratione multiplicat, nobis minatur dira, principes qui dogmati suo fauent, consolatur, quasi nos non legerimus illud Isaia: Et erunt qui beatificant populum istum seducentes & qui beatificantur præcipitati. Tædet me iam verborum, quæ in recensendis & confutandis Philippi verbis expenduntur, idcirco vt ea quæ per singula essent animaduertenda, in compendium redigamus, tria præcipue continet responsio Philippi. Primum est, Iouiniani tempore nondum norat mundus legem de perpetuo coelibatu.

Proxi

Isaia.

Proximum, Coniugium sacerdotū non est hæresis Iouiniani. Tertium, quod sequitur ex præcedentibus, mentitos esse nostros in eo quod obiecerant argumentando. His tribus dictis ordine præpostero respondendum duxi, ut eisdē gradibus ascendamus, quibus Philippus descendit. Quod postremo dicit obiectum illi fuisse a nostris impudens mendacium, non potest vsquequaq; refelli, quia nostrorum obiecti onem scire nō possumus, nisi verbis eius, q ne fraudis aut vanitatis in referendo teneretur, præparat sibi aditum euadendi, dicens, non sibi fuisse factam a nostris copiam confutationis, ne coargui possent vanitates & calumniæ in illa contentæ. Ego congressibus istis non interfui, idcirco horum omnium fides sit penes Philippum. Operæ precium tamen existimo fore, si dispiciamus an illi cum Iouiniano circa coelibatum & coniugia saltem in cōmuni conueniat, ut ex hoc prudens lector animaduertat, vtra fuerit yanior, nostrorū obiectio, an Philippi responsio, qua dicit sibi cum Iouiniani dogmate non conuenire. Iouiniani dogmata mihi scire non cōtigit, nisi ex autoribus, qui eius vel obiter meminerunt, vel confutarunt errores: haud enim, ut credo, extant illius commentaria. Augustinus & alij tantum articulos hæresum recensent, Hieronymus vero aduersus illum scripturus, assertionum capita distinguens, addit etiam argumenta, quibus suam hæresim confirmabat. Hieronymi verba sunt: Proponam breuiter aduersarij sententias, & de tenebrosis libris eius quasi de foueis serpentes protraham, neque sinam venenosum caput spiris maculosi corporis protegi, pateat

Error Iouiniani de coelibatu & matrimonio.

Augustin.
Hieromy.

z ij quod

quod noxium est, ut possit conteri, cum patuerit. Dicit virgines viduas & maritatas, quæ semel in Christo lotæ sunt, si non discrepent cæteris operibus, eiusdem esse meriti. Niti-
 tur approbare eos, qui plena fide in baptismo renati sunt, a diabolo non posse subverti. Tertium proponit inter absti-
 nentiam ciborum & cum gratiarum actione perceptionem eorum, nullam esse distantiam. Quartum quod & extremum, esse omnium, qui suum baptisma seruauerint, vnã in regno coelorum remunerationem. Hos quatuor errores in eo deprehendit Hieronymus, quorum probationes mox etiam his ver-
 bis producit. Audite patienter virgines, audite quæso volup-
 tuosissimum concionatorem, &c. Sunt & alij loci quibus Hieronymus perfunctorie attingit verba Iouiniani, cuius-
 modi est ille in medio ferme prioris libri: Esto, inquit, nupti-
 arum & virginitatis sit diuersa conditio, quid ad hoc potest dicere? Si virgo & vidua fuerint baptizatae, & ita permanse-
 rint, quæ erit inter vtrancumque diuersitas? Et paulo inferius: Fru-
 stra, inquit, hæc loqueris quia & Episcopi & presbyteri & dia-
 conij vnus vxoris viri, & habentes filios ab Apostolo consti-
 tuuntur. Pro his dictis & alijs, quæ possent ex aliorum libris colligi sufficiat nobis argumentum Erasmi, viri matrimonio non
 admodum iniqui, sed autoris, si quem alium habet ætas nostra, grauissimi. Iouinianus inquit in argumento, ex mona-
 cho clericus, homo obscurus sed diues, nec eruditus tamen, nec eloquens. Iam olim extinctam Basilidis heresim conatus est instaurare, æditis super hac re commentarijs, quibus ex diuinæ scripturæ testimonijs perperam intellectis, probare
 nitur

Titum

Erasmus.

nitebatur virgines viduas & maritatas eiusdem esse meriti, si
 cæteris vitæ operibus non discreparent. Deinde vere bapti-
 zatos non posse relabi in peccatum, quem errorem Augusti-
 nus ascribit & Pelagio. Ad hæc nihil interesse inter vescentē
 cibis & abstinentem, modo cum gratiarum actione sumat.
 Postremo par omnibus fore præmium in regno coelorum,
 quicumq; suum baptismum seruauerint. Hæc cum Romæ do-
 ceret neminem sacerdotum, aut alicuius nominis clericum
 in errorem potuit trahere, tantum mulierculas quasdā cor-
 ruptas, adeo vt hoc audito quædam virgines sacræ prouectæ
 iam ætatis nupserint viris. Porro quod ipse non duceret vx-
 orem, id negabat se facere, quod hinc præmium aliquod spe-
 raret, sed ne molestijs matrimoniorum irretiretur, hoc est, nō
 vt melior esset, sed liberior. Hactenus Louiniani dogma circa
 matrimonium & coelibatum, autoribus Hieronymo, Augu-
 stino, Erasmo, perspicuum fecimus, nunc quid de hisce rebus
 Philippus sentiat, nequit nisi eiusdem verbis intelligi: Quæ
 vtinam ita possent interpretari, vt nullam damnati erroris su-
 spicionem simplicibus inferrēt. Alioqui quid proderit, si nos
 quātumuis quoquomodo coacta tamen interpretatione ve-
 limus excusare Philippum, & alius imo & alij omnes nolint
 credere, in scribendo sensisse, nisi quod verba ipsa præ se fe-
 rūt. Quibus si multū autoritatis detulerint, vt Germani dese-
 runt, erit illis occasio incidendi in hæresim ab ecclesia damna-
 tam, si nihil aut parum, iudicandi illum incidisse, & peribit in
 conscientia eius frater, pro quo Christus passus est. Sed for- 1. Cor. 8
 tassis hæc nobis sine causa dicuntur, idcirco quædam eius di-

cta Iouiniani dictis annectamus, vt ex vtrorumq; collatione lector pronunciare de cōuenientia aut differētia facile possit.

Quinto loco suarū probationum: Coelibatum, inquit, ideo prædicant aduersarij se requirere, qd sit mundicies, quasi coniugium sit immūdicies, ac peccatum, aut quasi coelibatus mereatur remissionem peccatorū & reconciliationem, coniugiū vero non mereatur remissionem peccatorū, &c. Et huc allegant cæremonias legis Mosaicæ, quod cū in lege, tempore ministerij sacerdotes separati fuerint ab vxoribus, in nouo testamento sacerdos, cum semper orare debeat, semper debet continere. Hæc inepta similitudo allegatur tanq̃ demonstratio, q̃ cogat sacerdotes ad perpetuum coelibatum, cū quidē in ipsa similitudine coniugium concedatur, tantum ministerij tempore consuetudo interdicitur. Et aliud est orare, aliud ministrare. Orabant sancti tunc quoq; cū non exercebant publicum ministeriū, nec cōsuetudo cum coniuge prohibebat, ne

Coniugiu
est mēdū
credētibz

orarēt: Sed respondebimus ordine ad hæc figmenta. Primū hoc fateri necesse est aduersarios, quod coniugium sit mundum in credētibz, q̃a est sanctificatum verbo dei, hoc est, est res licita & approbata verbo Dei, sicut copiose testatur scriptura. Christus em̃ vocat cōiugium coniunctionē diuinam, cum ait: Quos Deus cōiunxit. Et Paulus de cōiugio, de cibis & similibus rebus, inquit, sanctificantur per verbū, & orationē, hoc est, per verbū, quo conscientia sit certa, quod Deus approbet, & per orationē, hoc est, per fidem quæ cum gratiarū actione tanq̃ dono Dei utitur. Item: Sanctificatur vir infidelis per vxorem fidelē, &c. id est, vsus coniugalis licitus & sanctus

Matth. 18
1. Timo. 4

1. Cor. 7

Etus est propter fidem in Christum, sicut licitum est vti cibo,
 &c. Item: Saluatur mulier per filiorum generationem, &c. Et pau-
 lo inferius: Si mundicies proprie opponitur concupiscentiæ,
 significat mundiciem cordis, hoc est, mortificaram concupi-
 scentiam, quia lex non prohibet coniugium, sed concupiscen-
 tiam, adulterium, scortationem: Quare coelibatus non est mun-
 dicies, potest enim maior esse mundicies cordis in coniuge, ve-
 lut in Abraham, aut Iacob, quam in plerisque etiam vere conti-
 nentibus. Postremo si ita intelligunt coelibatum mundiciem
 esse, quod mereatur iustificationem magis quam coniugium,
 maxime reclamamus. Iustificamur enim neque propter virgini-
 tatem, neque propter coniugium, sed gratis propter Christum,
 cum credimus nos propter eum habere Deum propitium.
 Hic exclamabunt fortassis Ioviniani more æquari coniugium
 virginitati, sed propter hæc conuicia non abijciemus verita-
 tem, de iustitia fidei, quam supra exposuimus. Neque tamen
 æquamus coniugio virginitatem. Sicut enim donum dono præ-
 stat, prophetia præstat eloquentiæ, scientia rei militaris præ-
 stat agriculturæ, eloquentia præstat architectonicæ, ita virgi-
 nitas donum est præstantius coniugio. Et tamen sicut orator
 non est magis iustus coram Deo propter eloquentiam, quam ar-
 chitectus propter architectonicam, ita virgo non meretur ma-
 gis iustificationem virginitate, quam coniunx coniugalibus
 officiis, sed unusquisque in suo dono fideliter seruire debet, ac
 sentire, quod propter Christum fide consequatur remissio-
 nem peccatorum, & fide iustus coram Deo reputetur: Nec
 Christus aut Paulus laudant virginitatem ideo, quod iustifi-
 cet:

Virginitas
laudatur
non quia
iustificet,
sed quia
minus di-
strahit a
Deo.
Matth. 19

Collatio
Philippi et
Iouiniani.

cet: sed quia sit expeditior, & minus distrahitur domesticis occupationibus in orando, docendo, seruiendo. Ideo Paulus ait: Virgo curat ea quæ sunt domini. Laudatur igitur virginitas propter meditationem & studium. Sic Christus non simpliciter laudat hos qui se castrant, sed addit, propter regnū coelorum, hoc est, ut discere aut docere Euangelium vacet. Non enim dicit, virginitatem mereri remissionem peccatorum aut salutem, &c. Longiorem vereor me transcripsisse sermonem, quam solertis lectoris ingenium vellet. Iungatur tamen his alius paragraphus, quo nos Encratitis confert, & quædam alia quæ superius ascripsimus, ex quibus omnibus haud erit operosum colligere, quam dissideat Philippus a Iouinianus. Aequat Iouinianus matrimonium coelibatui, dicēs eiusdem esse meriti. Aequat Philippus, dicens, nullius esse meriti. Habes tamen hic discrimen quo possis alterum excusare ab hæresi alterius, sed cogita vtrum illi qui damnarunt Iouinianum, quod negaret virginitatem aut coelibatum maioris esse meriti quam coniugium, probassent Philippum qui asseuerat virginitati nullum inesse meritum, Iouinianus probat coelibatum, ut vitæ genus quam sibi sumpsit, & diuersam esse conditionem fatetur coelibis & coniugis, ita tamen ut ista diuersitas non faciat coelibem meliorem, sed liberiores. Philippus putat se ab eius hæresi euasisse: quod dixerit varia esse dona coelibatus & coniugij. At qualia dona? Sicut prophetia præstat eloquentiæ, scientia rei militaris præstat agriculturæ: eloquentia præstat architectonicæ. Et tamen sicut orator non est magis iustus coram deo propter eloquentiam, quā archi-
tectus,

tectus, ita virgo, &c. Agnosce verba Philippi, nec em̄ quicq̄
 affingo, agnosce ergo & alia apertiora, vt nec ij quibus opus
 est pinguiore minerua, possint ignorare cōuenientiam. Nec
 Christus, inquit, aut Paulus laudant virginitatem ideo quod
 iustificet, sed quia sit expeditior. Non hic quærebatur an vir-
 ginitas sola iustificaret, quod nemo vnq̄ credidit, sed vtrum
 in Christiano sit maioris meriti quam coniugium, responde-
 bit vt supra nullius esse meriti, vt semper sit aliquid quo diffi-
 deat a Iouiniano. At quomodo differt? Non quidem erro-
 res eius corrigendo, aut minuendo, sed augendo, nam & hic
 aliunde poterat sumi differentia, ab eo videlicet quod pœni-
 tentia ductus, quod tam modeste loquutus fuerat de cœli-
 batu, postea præfert illi coniugium, cum dicit, nos non habe-
 re talem locum pro hypocrisi cœlibatus, qualē pro coniugio
 ipse producit. Citat Iouinianus aduersus ecclesiā exordium
 Geneseos, & ex vtroq̄ testamento colligit matrimonij lau-
 des, donec perueniat ad Paulum, ex quo obiicit locum prio-
 ris epistolæ ad Tim. quasi ecclesia prohiberet nubere. Eisdem
 testimonijs vtitur Philippus, eadem obiicit, eadē colligit ad-
 uersus catholicos. Iouinianus tamen haud ægre fert si certo
 modo doceantur homines cœlibatum, quandoquidem ipse
 cœlebs vixit. Lutherus autem, Pellicanus, Oecolampadius,
 Osiander, Philippus ac cæteri huius sectæ omnes sunt mari-
 ti: contempserunt enim cœlibatum, cuius votum ferme o-
 mnes susceperant, & ceu rem ignauam & immundam ab-
 iecerunt. Et Philippus sedulo aduersandum esse pronunciat
 in ecclesia superstitionis persuasionibus de cœlibatu: Quod si

Philippus
 plus errat
 q̄ Iouinia-
 nus de vir-
 ginitate.

1. Timo. 4

Aa. a ver

a verbulo, superstitiosis, præsidium illi petas, vt nō quaslibet, sed superstitiosas persuasiones damnare videatur, vide obsecro quas appellet superstitiosas. Prædicare coelibatum & laudibus efferre tanq̃ euangelicæ vitæ genus, dicere hunc, gratissimum esse sacrificiū, mereri remissionē peccatorū, mereri aureolas, ferre ceterisimum fructum. Horū quædam affingit, quæ nusq̃ sunt a nobis prædicata, vt est illud: mereri remissionem peccatorum. Cetera haud nostra sunt, sed Hieronymi, Augustini & cæterorum, qui olim damnarunt Iouinianum: apud quos frequens est illa fructuum distributio, ab origine ecclesiæ per sanctorum manus vsq̃ ad nostra tempora deducta: item collatio coelibatus & angelicæ vitæ, sumpta ex Christi verbis. Non nubent neq̃ nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in coelis. Has persuasiones, quibus pleni sunt veterum sanctorum libri, Philippus appellat superstitiosas: & cum hoc (si diuis placet) blanditur sibi, quod Iouiniano nō consentiat. Sed esto noui dogmatis autor Philippus, quādoquidem ita vult nisi illi cum Iouiniano conueniat: omittamus eius dicta cum Iouiniani doctrina conferre, conferamus tamen cum sacris literis: Primum omnium virginitatem nullius meriti esse vult. At Iohannes in Apoca. singulare præmium virginibus tribuit, cuius alij beati non sunt participes, quantacunq̃ fide alioqui & charitate polluerint: quanuis enim sine fide nemo mereatur, non tamen sola fides est quæ meretur: quod superius est a nobis abūde monstratum. Vocat Isaias eunuchos, hoc est, coelibes, ad singulare præmium, si modo cætera custodierint, sine quibus impossibile est placere Deo. Verba pro-

Math. 22

Apoc. 14

Isaiæ 56

prophetæ sunt: Hæc dicit dominus eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius a filiis & filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. Si hoc præmium commune est omnibus iustis, cur eunuchi specialiter vocantur ad illud? Quanquam enim mox alienigenas etiam custodientes præcepta Dei vocet ad præmia, non tamen quicquam pollicetur, quo se cæteris prælatos intelligat. Concordat apostolus Paulus prophetæ, qui pollicetur magis beatam esse coelibem quam conjugatam, si permanferit in coelibatu: Magis igitur aduersatur catholicæ veritati Philippus: dicens virginitatem nullius esse meriti, quam Iovinianus, qui dixerat, non maioris esse meriti quam coniugium. Philippus coelibatum secludit a pietate, conferens illud & æquans cum oratoria & architectonica, ac cæteris politicis artibus Paulus tribuit illi sanctitatem mentis & corporis, & placere Deo quod summa pietas est. Negat Philippus virginitatem esse mundiciem, aut sanctitatem magis quam cōiugium. Propterea quod dixerit Paulus: sanctificari viri infidelem in coniugio propter uxorem fidelem. At Paulus loquitur hic de illo genere sanctitatis, & mundicie, quod securam reddit uxorem, ne infidelis & idololatræ viri cohabitatione se pollutā & immundam existimet: Quæ sanctificatio per quæ similis est Leviticis & externis sanctificationibus: Isdem tamen apostolus eodem capite aliam sanctitatē veriorē, nempe corporis & animi, tribuit virginibus & innuptis, quā coniugium, etiā cū summa fide, quā diu inter officia cōiugalia

lia versatur, non potest assequi. Demū tota Philippi doctrina si cum Paulo conferas, ex diametro dissidet a VII. cap. prioris epist. ad Cor. vt cætera loca prætermittam. Sed fortasse Philippus conabitur quo discrimen istud effugiat, apostoli dicta suo more interpretari, vbi dixerit Apostolus melius, interpretabitur expeditius, vbi sanctum, interpretabitur aut simplici-ter iustum, vt non possit coelibatus esse, aut licitum & approbatū verbo Dei, vt possit esse etiā matrimoni, vbi Christus regnū coelorum, interpretabitur, scripturas discere & docere. At quid hoc tanto labore faciet, nisi vt non solū a sacris literis, verum ab ecclesia catholica suis interpretationibus se recessisse declarer. Et cū hæc ita se habeant, vsq; adeo nos oēs stupidos fore, Philippus existimat, vt ad cætera omnia cōniuentes, solo illo verbulo moueremur. Non æquamus coniugium virginitati. Sed quid ego queror? Haud nostra hæc iniuria est o Germani, sed vestra (vt nunc tandem ad vos nostra cōuertatur oratio) ad quos cū, ceu ad viros bonos, in exordio prouocasset, neminem vestrū putauit futurum, cui quicq; esset emunctæ naris aut integri ac liberi iudici, quo posset hæc omnia conferre, & Iouinianum in Philippo agnoscere. Iam q; legem perpetui coelibatus ante Iouiniani tēpus nouerit mundus, vel ex ijs apostolorum & conciliorum decretis constat, quæ superius commemorauimus, in quibus ædita lege cauetur ne possit fieri maritus, qui semel se sacerdotio consecrarit, quod si post coniugem ductam fuerit (vt quondam necessitate fiebat) sacris iniciatus, ab ea separari præcipitur, si modo sacerdos haberi voluerit, ita vt semper fuerit coelibatus

tus sacerdotio indiuiduo connexus, id cum ipsa verba de-
 cretorum tum Hieronymus palam facit aduersus Iouinia-^{Hierony.}
 num, qui pro suo dogmate Episcoporum ac cæterorū sacerdo-
 tū matrimonia allegauerat ex Paulo, cui inter cætera hæc re-^{1. Tim. 3}
 spondet Hieronymus. Sed & ipsa Episcopalis electio mecū
 facit, non enim dicit eligatur Episcopus, qui vnā ducat vxo-
 rem, & filios faciat, sed qui vnā habuerit vxorem, & filios
 subditos in disciplina. Certe confiteris non posse esse Episco-
 pum, qui in Episcopatu filios faciat, alioqui si deprehensus
 fuerit, nō quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur,
 aut permitte sacerdotibus exercere opera nuptiarum, vt idē
 sint virgines quod mariti, aut si sacerdotibus non licet vxo-
 res tangere, in eo sancti sunt, quia imitantur pudicitiam vir-
 ginalem. Et parum infra: Oportet episcopum irreprehen-
 sibilem esse, vt nulli vitio mācipatus sit, vnus vxoris virum,
 qui vnā vxorem habuerit, non habeat, & cætera. Ibidem
 etiam obseruat Hieronymus, quod superius attigimus, eo
 tempore apostolos permisisse, vt episcopus esset vnus vx-
 oris vir: quando recentī adhuc ecclesia non poterant inue-
 niri tot virgines nec cœlibes quidem, quot Episcopis & sa-
 cerdotibus opus erat. Obseruemus & nos in verbis Hiero-
 nymi, tanta sæueritate fuisse cautum, ne Episcopus, ne sa-
 cerdos vxorem haberet, vt tunc cum non poterant ordi-
 nari nisi mariti, cogerentur mox ab ordinatione dimittere
 coniuges. Si deprehensus, inquit, fuerit: non quasi vir te-
 nebitur, sed quasi adulter damnabitur. Non hic spectemus
 Hieronymum, cuius verba sunt, tametsi habet, vt par est,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

multum ponderis eius autoritas, sed attendamus tempora illa quibus hic erat mos totius ecclesiæ, tam vetustus, tam receptus: ut ex eo tanquam ex re quæ ab ipso etiam aduersario negari non poterat, colligat, ecclesiam semper cœlibatum coniugio prætulisse, adeoque decreuisse, ut sacerdotes aut eligerentur cœlibes, aut electi fierent. Si talem locum, imo si tales locos (nam Hieronymi verba non eius, sed sanctorum præcedentium & conciliorum sententias continent) posset proferre Philippus, ad confirmandum sacerdotes aliquando uxores duxisse, quas tragœdias nobis excitaret, quas querelas; quas minas, quos terrores nobis incuteret, quibus nos execrationibus deuoueret, quam diris, quam terribilibus, quam tumidum euge suis caneret principibus? Quorum vicem, ita me Christus amet, ut vehementer doleo. Ecquid est magis dolendum, magisque lugendum, atque tot viros genere illustres, maiorum cum imaginibus tum insigni, ut fuerant non ita pridem omnes Germani, pietate claros, adhuc musarum, quod illorum plerique sunt, alumnos & contubernales, ita fascinosos esse, & velut Circeis poculis dementatos a Luthero, ut eius & cæterorum fraterculorum ac sacrificulorum libidini supplices inferuiant. Hoccine est decus Germanicum & peculiaris illa animi celsitudo, qua cæteras nationes antea dicuntur? Hæccine est antiqua illa Germanorum cum pietas tum grauitas, quæ semper a doctrina Christi suscepta, ecclesiam religione coluit, fidei simplicitate sustinuit, armis prouexit. Itane Lutherus, Pellicanus, Oecolampadius & cæteri professio-

fessionis suæ desertores non poterāt voluptatibus indulgere, obsequi Veneri, & libidinis suæ frena laxare, nisi tota pene Germania consentiente, probante, fauente. Quæ olim cū ecclesia non ferebat legitimas sacerdotum vxores: cohabitare maritis, nunc aduersus ecclesiam pugnat ne monachi & sacrificuli quidam separentur a concubinīs? Hæc fierent, si testiculi vena vlla paterni viueret in vobis? Siccine nō pudet Germaniā, quæ quondam Romanorū arma, tyrannorū fauiciam, hæreticorum etiam Arrianorum furorem excelsa quadam animi magnitudine & ingenuitate contempsit, in cuius laudibus magnificis alioqui & opulentis semper cōstantia sibi primas obtinuit, nunc tam abiecte, tam effceminatē, tam indecore impudicis quibusdam fraterculis cessisse, vt patiatur se ab ecclesiæ totius communione diuelli, ne illi diuellantur a scortis? Videtis quantus se campus aperiat, quæ se nobis offerat copia perorandi, si rhetoricis schematibus & Philippi coloribus vtī vellem? Sed ea est causæ quam defendendam suscepimus ratio, vt non tam splendide orationis ornamenta, quam solida argumenta desideret. Quæ vter nostrum expeditius protulerit, & aptius quibusuis etiam Germanis, modo liberi sunt & integri, iudicare permitto, ita tamen vt de totius causæ summa nemo hominum, nec angelus quidem de cælo, secus ac iudicatum est ab ecclesia, pronunciare præsumat.

Philippica XX. De monastica
 professione.

Abso.